

UNELE ASPECTE CU PRIVIRE LA STAREA GENERALĂ ADMINISTRATIVĂ CULTURALĂ ȘI ÎNVĂȚĂMÂNTUL ÎN SĂLAJ LA SFÂRȘITUL ANILOR '30

I. Starea generală administrativă

Județul Sălaj aparținea Ținutului Someș și era compus din 3 comune urbane (cu reședință), 284 comune rurale fără nici un sat în anii 1938—40. Existau 10 plăși și 105 notariate. Din raportul Prefecturii adresat excelenței sale D-lui Rezydent Regal al Ținutului Someș, cu reședința la Dej,¹ mai rezultă că pe teritoriul județului existau în 1939 un număr de 362 firme individuale românești, 1321 evreești, 783 ungurești, 199 germane (maghiarizate) și 17 alte minorități, în total 2862. Mai ființau firme sociale (societăți în nume colectiv): 20 românești, 67 evreești, 22 ungurești, 11 germane și 2 alte naționalități, total 122. Această stare de lucruri era după 20 de ani de stăpânire (administrare) românească.

Cadrele pentru acestea se formau și prin Căminele de ucenici. Singurul cămin era la Zalău cu abea 20 de locuri.

La inițiativa și cu contribuția Camerei de Industrie și Comerț împreună cu Primăria orașului Șimleu Silvaniei au înființat și aici un Cămin de Ucenici. Se propunea înființarea unor asemenea cămine și la Carei (oraș cu aproape 18.000 de locuitori), Tășnad, Valea lui Mihai, Jibou, Crasna și Cehu Silvaniei. De asemenea se mai cere Ministerului Muncii și amplificarea celor de la Zalău și Șimleu Silvaniei, plasarea ucenicilor la patron, ajutorarea lor cu burse, precum și educarea lor în spirit național. Se solicitau credite ieftine și pe termen lung cu care acestea să-și poată înjgheba micul lor comerț sau industrie în care s-au pregătit.

Cu privire la starea sănătății celor 350.000 de locuitori se menționează că în 1938 s-au născut 11.144, morți (naștere) 216, morți 7.367, căsătorii 2.992, divorțați 90, din care rezultă un spor al nașterilor cu 3.777 față de morți. Existau 3 medici în orașe (Zalău, Șimleu, Carei s.n.) 26 circumscripții sanitare rurale, 3 spitale cu 9 medici, 156 moașe oficiale, din care 3 în comunele urbane (erau 284 comune rurale), în 128 funcționau moașe fără pregătire științifică, erau 19 agenți sanitari (3 în orașe). Bolnavi: tuberculoză 1.508, sifilis 291, pelagră 6, malarie 165 și cancer 157.

În 1938, în cadrul așa zisei ofensive sanitare s-au controlat 93.725 de cazuri, din care 65.693 au fost găsiți sănătoși și restul bolnavi.

Cu privire la starea de spirit a populației se menționează faptul că lupta dintre partide a degenerat până la anarhie, război rea amenința până și ordinea internă a statului român. Invidia, ura și intriga dintre diverse tabere (partide) fusese împinse de inconștienți pînă la suprimarea adevărului. Se vorbește de bătălia electorală (băuturi) timp de 3 luni. În acest sens se apreciază măsura hotărâtă și înțeleaptă a Majestății Sale

Regele Carol al II-lea, care a împiedecat ca Țara noastră să devină o a doua Spanie. Este vorba de măsura luată la 10 februarie 1938 și care este considerată revoluționară, cu privire la desființarea partidelor politice, hărăzită de sus, care a dat țării încrederea în conducătorii ei și buna funcționare a aparatului de stat. Se mai menționează faptul că auspiciile sub care a început anul 1938 au fost dintre cele mai sumbre dată fiind conflagrația dintre partidele politice și campania electorală care a durat mai bine de 3 luni. Deci a fost nevoie de înscăunarea unui nou regim de autoritate și prestigiu, care apoi cu hotărâre și înțelepciune a știut să restabilească ordinea și liniștea de care se simțea atâta nevoie. Măsura luată a avut menirea de a da Țării încredere în conducătorii ei și de a restabili prestigiul și autoritatea necesară bunei funcționări a aparatului de stat.

II. *Invățământul în anul școlar 1938—1939.*

Conducerea Prefecturii, în Raport, arată că noul regim politic și administrativ a introdus spiritul de dreptate și loialitate în viața școlii românești. Și se mai spune că spiritul poporului, opinia publică deși înainte a fost mai rezervată, odată cu deturnarea regimului politic, aceasta și-a recăpătat încrederea în valoarea școlii. Se menționează că azi se găsește o mai sinceră aderență a mulțimii față de școala primară. Obligatorietatea învățământului n-a mai întâlnit greutățile din anii trecuți. Și contribuțiile pentru întreținerea școlilor au fost date cu mai largă bunăvoință. S-au dat subvenții pentru construcții: 250.000 Prefectura, 56.000 colectă prin administrație, 25.000 Comitetul Școalelor.

Învățătorul scăpat din legăturile politice a fost mai atașat școlii în anul 1938. Viața statului așezată pe bază de dreptate și legalitate a redat optimismul și elanul învățătorului. Siguranță morală și materială a profesiei a fost asigurată mai hotărât, astfel acesta s-a dedicat muncii într-o mai mare măsură. Inițială, spiritul de creație au fost mai evidente în comportarea învățătorului din anul 1938. Acesta a fost încurajat și de opinia publică care a devenit mai primitoare.

A) În județ funcționau 300 școli primare de stat, cu 737 învățători, 46 școli de copii mici, cu 55 conducătoare, 4 centre model de economie casnică cu 10 specialiști.²

a. Întreținerea unităților școlare era satisfăcătoare. Cu excepția câtorva cazuri, cotele prevăzute în bugetele comunale s-au vărsat regulat. În anul 1938 s-au construit 9 școli, iar 4 erau în curs de terminare.

S-a acordat ajutor pentru copii săraci de la M.E.N., care constau în cărți, în sumă de 59.000, ajutându-se 3.283 de copii.

b. S-a început organizarea școlii primare conform noii programe de învățământ. S-au amenajat anexe, teren școlar, grădina școlară și ateliere (în curs de amenajare).

Se apreciază de conducerea Revizoratului școlar că învățământul se desfășura într-o formă superioară anilor trecuți, ieșind de sub influențe dezastruoase a regimurilor politice. Cu privire la Legea școalelor, articolele modificate au fost primite cu o satisfacție vie de către învățători.

Noua programă analitică a fost de asemenea primită cu satisfacție de cadrele didactice, care apreciau că aceasta se bazează pe racordarea învățământului românesc cu noile principii pedagogice și cu structura actuală a vieții.

Iau ființă cercurile culturale și învățătorii mai optimiști activează în cadrul lor.

c. În anul 1938 au fost numiți 35 de titulari noi, 60 de cadre au fost transferate, 111 detașate, 4 au demisionat și au fost numiți suplinitori.

d. Controlul, îndeosebi începând cu anul școlar 1938—1939 s-a desfășurat cu mai multă seriozitate. Există un sistem organizat de control. Recrutarea personalului pentru această muncă se făcea prin concurs, ca urmare s-a dobândit încrederea învățătorilor și conducătoarelor din școlile de copii mici. Bisericiutele politice au încetat de a mai plasa partizani de aceeași culoare, s-a adus în învățământul primar o nouă învioreare, ca urmare se lucrează cu mai multă râvnă cu credința că singură munca și rezultatele ei va fi criteriul de apreciere a organelor de control. Fiecare plasă administrativă își are revizorul ei. Activitatea învățătorului este examinată mai complet dând posibilitatea unei mai juste aprecieri.

e. Străjeria a pătruns treptat în școala primară din Sălaj. În anul 1938 au fost străjeriți aproximativ 75 de învățători. Se observa o generală străduință de a face loc străjeriei în școala primară. Pavilionul străjeresc era considerat ca o a 3-a instituție necesară în sat lângă școală și biserică.

f. În premilitărie au activat în anul 1938 un număr de 35 învățători. Și față de această instituție învățătorimea s-a atașat cu deosebită dragoste.

Propuneri:

Revizorul școlar propunea măsuri pentru îmbunătățirea condițiilor materiale, școlarizare, munca învățătorilor și conducătoarelor:

1. Repartizarea a cca. a 2.500.000 lei pentru construirea școlilor absolut necesare pentru anul 1939, din veniturile Ținutului.

2. Creerea a 54 noi posturi de învățători.

3. Limitarea dreptului de transfer și detașare a învățătorilor.

4. Retribuția materială a învățătorilor să fie ridicată.

5. Retribuția organului de control să se facă după alt sistem decât cel al diurnelor și deplasărilor.

6. Pentru a străjeri mai degrabă școala primară să se dea mai multe locuri lunar decât 8 cum au fost până atunci.

B. În *învățământul confesional* erau organizate 98 școli, cu 186 învățători.

1. Învățământul confesional a trecut în anul 1938 la o orientare nouă, conformă cu Statutul Minorităților. Dar, în 5 comune au fost abateri grave de la Legea învățământului particular, înființându-se fără autorizație secții maghiare în școli cu limba de predare germană. La intervenția Revizoratului școlar Ministerul a ordonat închiderea lor, fapt executat imediat. În raport se semnală propagandă maghiară intensă dusă de preoții unguri din comuna Snăvești (Săvești), cerându-se pedepsirea lor, acest fapt era condamnatibil cu atât mai mult cu cât preoții implicați primeau subvenții de la stat.

2. Controlul școalelor minoritare s-a făcut în ultimul timp, cu mai multă seriozitate prin revizorul delegat special pentru acestea, se spune în raport.

3. Propuneri:

a. Excluderea din orice funcție a personalului care încearcă să facă din școala primară minoritară instrument de propagandă maghiară.

b. Solicitarea unui al 2-lea post de control pentru școalele minoritare.

C. Învățământul secundar

În raportul revizoratului i se arată că până în 1938 erau în județ 3 licee de băieți, din care două complete la Carei și Șimleu Silvaniei, iar unul cu 7 clase la Zalău. Mai erau un liceu de fete și o școală normală de băieți la Carei, precum și o școală normală de conducătoare la Șimleu Silvaniei. În urma măsurilor

de reorganizare a școlii secundare n-a mai rămas decât un singur liceu de băieți la Șimleu Silvaniei, cele din Carei și Zalău au fost reduse la statutul de gimnazii. Același lucru s-a întâmplat și cu Liceul de Fete din Carei și cu Școala Normală de Conducătoare din Șimleu Silvaniei. Școala Normală de băieți din Carei a fost de asemenea desființată.

În acest fel, prin aceste măsuri, într-un județ cu 350.000 de locuitori a rămas un singur liceu, două gimnazii de băieți, trei gimnazii de fete și două gimnazii industriale de băieți. Capitala de județ a rămas văduvă de o școală secundară completă. Se menționează că în Zalău exista pe vremuri o Școală Normală de băieți, mutată la Carei și apoi desființată, un liceu de băieți redus acum la gimnaziu, (în două rânduri fusese ridicat la rang de liceu. Prima dată cu 8 clase și a doua oară cu 7 clase), acest fapt s-a datorat „muncii și străduinței harnicului și destoinicului director“.

Se mai menționa în raportul Prefecturii că există în Zalău un liceu minoritar complet al confesiunii reformate ca un palat somptuos menit parcă anume să sfideze cultura românească, condamnată în felul acesta la regres.

Conducerea Prefecturii județului este de acord că spiritul de economii al statului, chiar aici unde se simțea nevoia redeșteptării atâtor români deznaționalizați, prin desființarea acestor importante unități de învățământ, nu trebuia aplicată la cultură, mai ales în acest județ de frontieră, unde se simțea mai mult nevoia școlii românești. De aceea solicită revenirea, cel puțin în parte la măsurile nedrepte luate și propune reînființarea Liceului de Băieți din Zalău și câte o școală normală, de băieți și fete în oricare din comunele urbane ale județului.³

Referitor la unele probleme privitoare la pierderile de elevi, Iosif I. Gabrea spunea următoarele:

— în învățământul primar din 1921 până la 1936 au fost lăsați repetenți 38,29% din înscriși;

— în cel secundar teoretic din 1925 până în 1937 au fost respinși la bacalaureat 46,40% din înscriși; (p. 82);

— din copiii de școală primară treceau în învățământul secundar numai 11,3%, iar 88,70%, rămăneau în mediu în care se aflau; (acasă);

— tinerii pregătiți în școli teoretice nu-și găseau puțința de asimilare în viața socială, care avea nevoie de elemente cu pregătire practică; (p. 83);

— 34% din tineret era pregătit în școli teoretice și numai 14% din cele cu caracter practic — deci în dezacord cu cerințele sociale (p. 83).⁴

III. Unele aspecte reieșite din activitatea de îndrumare și control din publicații și presa locală

1. În zilele de 10—11 ianuarie 1939 inspectorul general A. Pora (Tinutul Someș) și revizorul școlar V. Pupăză (din Stărci), au vizitat și inspectat Școlile Primare de Stat din: Borla, Bocșa, Curitâu, Sărmășag, Tășnad, Săcășeni, Moidad, Măiești, Uileacu-Șimleului, Cehei, Pericei, Buciumi și Școlile de Copii Mici Nr. 1, 2 Tășnad. Cu această ocazie au fost controlați un număr de 43 învățători și 2 conducătoare desprinzându-se următoarele concluzii:⁵

— procesul de învățământ funcționa în 45 săli de clasă, în general bune, unele chiar noi, erau recenzați un număr de 2685 copii, înscriși 2001 la învățământul primar și 100 la școlile de copii mici, frecventau cursurile 1823, respectiv 97. (nu se dau date despre elevii la școlile din Buciumi, Borla Școala Primară de Stat și cea Confesională) Probabil aici au fost făcute numai vizite. Mai rezultă că era nevoie de încă 6 săli pentru ca învățământul să se desfășoare într-un singur schimb (1 Bocșa, 1 Sărmășag, 1 Tășnad, 1 Moidad, 1 la Uileacu-Șimleului și 1 la Școala de Copii Mici Nr. 2 din Tășnad). La Buciumi se propunea local nou.

— cele mai bune școli ca: organizare, întreținere, igienă, mobilier și material didactic, organizare pedagogică și didactică erau. cele din: Pericei (se prezintă între școlile primare model, din punct de vedere al activității învățătorilor și a organizării școlii), Bocșa, Curitâu, Sărmășag, Tășnad.

— în toate școlile inspectate se lucra după noua programă, frecvența era la majoritatea bună,

— se menționează entuziasmul majorității învățătorilor în munca la clasă și a directorilor de școli. La Tășnad directorul școlii I. Ardeleanu-senior „este unul din cei mai buni învățători din județ”; La Pericei D-ul dir. Sava Crucianu „e un foarte bun element”; La Curitáu: „Gospodăria o face, în mod gratuit D-na Cupșa, absolventă a școlii profesionale, cu aprobarea Revizoratului școlar.

— învățătorii lucrează în cadrul cercului cultural la subsecția cultura poporului, Bocșa, Curitáu;

— echipa de experimentare a metodei Zecroly, Școala de Copii mici Nr. 1 Tășnad, la echipa organizării culturale a satului, Ceheiu, Periceiu, etc.;

— cursurile complementare (V—VII) funcționează „în divizii separate” fete și băieți aparte de cursul elementar, există atelier, grădina și cooperativă școlară, lot școlar, se fac lucrări de gospodărie; băieții frecventau cursuri organizate de Camera de agricultură în localitate, Bocșa, Curitáu, Cehei, etc.;

— noua programă prevedea să se organizeze „instituiții anexe” ca: farmacie, grădina școlară, lot școlar, bibliotecă, atelier, cooperativă școlară, muzeu, instalația de radio (Ceheiu). În toate școlile controlate se lucra după noua programă. Și, ca la orice control, s-au găsit unele nereguli la Școala Primară de Stat Măierșițe. Amintim printru acestea întreținerea necorespunzătoare a localului din cauza indolenței învățătorilor (dir.) cu toate că s-au depus deosebite stăruințe de către Revizorat spre a se îndepărta. Se menționează faptul că la transferări vor fi invitați să se mute la alt loc de muncă deoarece nu sunt capabili să conducă școala, deci nu merită să beneficieze de drepturile unui director. De asemenea s-a constatat lipsa la datorie a învățătorului dir. Augustin Crișan (Buciumi), cu toate insistențele Revizoratului școlar de a se corecta. Ca urmare a raportului Revizoratului școlar Nr. 339/1939, Inspectoratul Școlar al Jud. Cluj a dat Ordinul Nr. 2247/1939 care prevedea reținerea salariului pe două zile inv. Gâlgău, din Măierșițe, pentru neglijență repetată în serviciu punându-se în vedere să-și ceară transferul în luna martie, de asemenea se aplică pedeapsa „avertisment public” inv. dir. Crișan de la Școala din Buciumi, pentru lipsă de la datorie și neglijență în serviciu.

În concluzie se punea un mare accent pe condițiile în care se desfășura procesul de învățământ. Într-o clasă curată, aranjată cu gust, cu aspect familiar se simte și învățătorul la el acasă, spunea într-o altă împrejurare Stanciu Stoiian ministrul învățământului după vizitarea unor școli (1939). „Acolo copiii pierd din timiditatea lor naturală, iar dascălul devine și el părintele apropiat sufletește de ei. Din contră, într-o sală cu aspect de cazarmă, totul devine aspru, militaresc și rece. Copiii devin și sunt numai școlari — școlari fricoși cu cartea pe buze și cu sufletul nicăieri. Învățătorul nu mai e nici el un părinte, ci doar „Domnul” un domn cu sprâncenele veșnic încrunțate.⁶

2. Alte probleme:

a. În programul Guvernului (Cronica informației) se prevedea o largă dezvoltare a școlii primare, înlesniri aduse păturii țărănești privind accesul la școală (cărți gratuite celor mai săraci, merituoși), urmărirea copiilor care se disting;

— accent pe cursul supraprimar care să devină cât mai practic;

— câte un liceu de selecție în fiecare ținut;

— atenție învățământului profesional, care să fie radical schimbat;

— românificarea clasei meseriașilor și a micilor negustori din țară;

— reorganizarea învățământului privat luând măsuri pentru buna funcționare;

— accent pe calitatea cadrelor, pe pregătirea și selecționarea lor.⁷

b. V. Toni, subsecretar de stat la M.E.N. vorbește despre rostul și organizarea învățământului supraprimar. În acest sens s-au făcut și greșeli în aplicarea legii, fapt care au făcut ca să nu se realizeze rezultatele așteptate și să fie scotocit de mulți ca o zădărnici, iar de către țărani, în multe locuri, ca o povară. Se punea problema ca acestea să „răspundă necesităților sociale și naționale din zilele noastre”. Programa este întocmită cu scopul de a înfățișa copilului cât mai complet mediu înconjurător prevăzând: educația sănătății, a minții, literară (invă-

țarea limbii și istoriei) artistică și moral-religioasă. Activitatea practică era pe primul plan, cu accent pe educația agricolă și profesională. În sate băieții făceau practică în atelier, în grădina școlii, în câmp și pe terenul agricol al școlii. În orașe aceasta se făcea în instituții de comerț în magazine și fabrici. Fetele în ateliere și în „instituții“ auxiliare de activitate. Cele din sate în grădina sau la câmp, împărțite pe grupe. Terenul agricol era transformat într-o mică fermă cu tot ce-i necesar învățământului agricol și zootehnic. Se lucra și în gospodăria părinților la: sădirea de legume, plantarea de pomi, îngrijirea vitelor, curățirea grajdului.

Cu învățătorii de la cursul supraprimar se organizau în acest sens cursuri.⁸

b. *Consolidarea școlii românești.* Ministerul Educației Naționale, prin Ordinul Nr. 202.232/1936, menționa faptul că au trecut 18 ani de la Unire și cu toate deciziile luate erau în școli copii români cu nume înstrăinate. Se mai atrăgea atenția și mai înainte pentru identificarea tuturor familiilor românești înstrăinate și înscrierea copiilor în școli cu numele lor românesc⁹. Și în continuarea celor de mai sus se mai spunea că această stare de lucruri trebuie să înceteze și că vitregia vremurilor, numai, i-au făcut pe unii să-și piardă limba, pe alții credința sau și una și alta. Slujitorii școlii erau chemați să readucă populația bătănașă la viață și credință românească, la limba și credința strămoșească, prin întreaga lor muncă. Aceștia erau chemați să desfășoare activitate în rândul populației pentru a nu le mai fi teamă, deoarece acum este stăpânire românească și că, în sfârșit pot să simtă, să gândească, să vorbească și să se închine românește. Să se lepede de limba și credința străină, scootind-o ca un păcat. Copiii români să nu mai fie înscriși la școli străine și familiile acestora să fie aduse la românism. În această muncă directorii școlilor primare, (învățătorii, conducătoarele) să fie în unire cu administrația, cu reprezentanții bisericii române, cu asociațiile culturale și cu orice bun român.

Se punea problema deosebit de actuală și acum de alcătuirea monografiei, al unui memorial al comunei din cele mai îndepărtate vremi, de la obârșia ei.

Se mai menționa apoi că legea dă posibilitate acum să se pună directori, fără respectarea gradelor, învățători cu sentimente și înțelegere românească, acolo unde sunt directori de origine străină, potrivnici năzuințelor școlii și culturii românești⁹.

La baza acestui ordin stăteau constatările din teren a organelor de inspecție din minister. Jurisdicția stăvilea încercările persistente și acum, de maghiarizare (menținerea maghiarizării) a școlărilor români din Ardeal. În acest sens prin controlul efectuat de minister pentru urmărirea directivelor impuse de dr. Armand Călinescu ministrul educației naționale au descoperit în școli primare confesionale maghiare din Ardeal fii de români neaoși, trimițând pe copii la școlile românești și admonestându-l pe director. S-au întâmpinat și rezistente, probabil puse la cale.¹⁰

Acum înțelegem mai bine măsurile luate de revizorul Dumitru Mărgineanu în județul Sălaj, precum și acuzațiile vehemente aduse acestuia de către unele elemente în presa maghiară. Dar Comitetul Central al Asociației Învățătorilor Români din Sălaj, apreciază trecutul bogat al acestui om al datoriei și al școlii. Înfiează campania pornită împotriva lui și condamnă atitudinea celor acunși după paravan pentru a se răzbuna și care căutau să-l asasineze moralicește pe cel ce a ridicat la o treaptă binemeritată învățământul primar din Sălaj¹¹.

În același timp Ministerul Educației Naționale prin Decizia Nr. 28.427 din 14 februarie 1939 și Ordinul Nr. 176.778/1939, prin art. 7 din Legea învățământului primar, precum și prin alte acte normative, dispunea ca în localitățile cu populație minoritară, acolo unde sunt elevi, să se organizeze pentru aceste școli și secții în limba maternă.¹²

Fără nici o îndoială, școala românească, în această perioadă s-a consolidat, dascălii și-au luat în serios rolul lor în folosul națiunii, administrația a pus mai mare accent pe crearea condițiilor materiale bune desfășurării a procesului de învățământ.

Iosif Gabrea, pentru a arăta rolul școlii, al slujitorilor ei, într-un articol dă un citat din Mussolini în care se spune că: „Tot ce e mai distins în viața socială ar trebui să se afle în învățământ; iar profesorii ar trebui să aibă cele mai ridi-

cate salarii, fiindcă în mâinile lor frământă viitorul¹³. Iar, distinsul dascăl din Sălaj, Ioan Ardeleanu-Senior inspector școlar județean (martie—mai '45) director de școală, cu o bogată activitate de cercetare care redă ideile dascălului Teodor Mureșan (a activat în cadrul Astrei, a Reuniunii Învățătorilor Români Sălăjeni) și care vorbind de cariera de dascăl a trecutului istoric al învățământului din Sălaj, publicist și iubitor de neam spunea că „cine nu se simte a da piept cu greutățile impuse acela nu poate purta titlul de dascăl român. Viața lui e o luptă“.

În concluzie se subliniază faptul că „din părinți buni se ridică familii distinte, iar prin învățători distinși: popoare și națiuni alese“¹⁴.

Când vorbim despre învățământul anilor '30 trebuie să ținem seama de părerile cele mai competente ale fostului revizor școlar al județului în perioada 1930—1936, (înainte de 30 revizor și director) Dumitru Mărgineanu și a Inspectorului școlar primar de control al Ținutului Someș din 1 martie 1939, redactor, director la revista *Ōcoala Noastră*, care în unul din multele articole arată că: „După zvârcolirile de zeci de ani, școala a ajuns la ceasul mântuirii sale. De unde până ieri, ea era lăsată exclusiv pe seama dascălilor, iar strigătul lor de ajutor rămânea fără nici un ecou, azi toate energiile vii ale unui neam își găsesc punctul de concentrație în această instituție“¹⁵.

Din presa locală rezultă de asemenea optimism cu privire la necesitatea sporirii rolului școlii pentru formarea tineretului și adaptarea acestuia la nevoile sociale. Prefectul județului Gh. Petrescu spunea că: „De la Unire am tot dansat Hora României. Până azi i-am făcut cei trei pași înapoi. Rămâne ca de aici înainte să-i facem pe cei trei înainte...“¹⁶.

Simion Oros arăta că „dacă în trecut activitatea școlii românești a fost stânjenită, în era nouă, după ce s-a pus capăt politicianismului păcătos de până acum și după ce și acești slujbași principali ai satelor; învățătorul și preotul au fost scoși din cluburile politici și redați societății și instituțiilor unde aparțin, credem vor înțelege de acum care le este rolul lor adevărat social“. Și continuă el spunând că „să nu credem că dacă copilul va ști citi și scrie, va fi numai decât și om de omenie“, pentru aceasta mai este nevoie de o „îndrumare spre cinste și muncă“¹⁷. Dumitru Mărgineanu asigură că „învățătorii sunt gata pentru îndeplinirea oricând a poruncii neamului (G.S. Nr. 19, 14 V. 1938).

Iată probleme care ne ajută să ne dăm seama în mod concret și real despre starea învățământului în perioada studiată, prin prisma gândirii și acțiunii oamenilor oficiali, competenți și care au trăit evenimentele petrecute și au manifestat pentru ele interes deosebit. Și aceasta pentru a nu fi tentați să facem interpretări subiective.

EMIL TRIF

SOME ASPECTS CONCERNING THE SITUATION IN THE SALAJ COUNTY IN THE 1930'S

(Summary)

The paper discusses two important aspects from the life of this county in the 30s':

1. Administration. In 1938 there were 10 districts comprising 284 rural communes and 3 urban communes. In 1939 there existed 2862 private enterprises: 362 Romanian, 1931 Jewish, 783 Hungarian, 199 German and 17 mixed ones. There also existed 122 social firms (collective societies). There were special boarding schools where apprentices were trained for various jobs. Such a boarding school existed in Zălau with 20 pupils and one in Șimleu Silvaniei. Other such schools were planned for Carei, Tășnad, Valea lui Mihai, Jibou, Crasna and Cehu Silvaniei and there were attempts to enlarge those from Zălau and Șimleu Silvaniei as there was a great need for apprentices of Romanian nationality.

The county had 350.000 inhabitants. There were three general practitioners in Zălau, Carei and Șimleu Silvaniei. The region possessed 26 rural dispensaries, 3 hospitals with 9 doctors, 156 official midwives, 128 midwives without training and 19 sanitary agents.

There was a bitter fight between the existing political parties. On the 10th february 1938 King Carol II ordered that all political parties should be dissolved for the salvation of the country. The need of a regime of great authority and prestige was badly felt.

2. Education.

a. State schools gained an ever increasing confidence of the population. There were 3000 primary schools with 737 school teachers, 46 nursery schools with 55 nursery school teachers, 4 centres of household economy with 10 specialists. They started the organisation of primary schools on new principles. The staff in these schools was selected through competitive examinations. Guidance and control were exercised with much seriosity.

b. confesional education was practised in 98 schools with 186 school teachers. In some of these schools there existed chauvinistic manifestations.

c. concerning the secondary schools mention is made of such schools for boys, two of them functioning in Carei and Șimleu Silvaniei and one from Zălau being incomplete, as it had only seven forms. There also were teacher training schools one for boys in Carei and one for nursery school teachers (for girls) in Șimleu Silvaniei. As a consequence of the reorganising measures only the secondary school for boys in Șimleu Silvaniei survived, those from Carei and Zălau were changed into middle schools. The teacher training school for girls from Carei and the one for nursery school teachers from Șimleu Silvaniei were dissolved. Later there were claims from the prefect's office for the reestablishing of the secondary school for boys at Zălau and for a teacher training school both for boys and girls in any of the urban communes of the county.

d. The guidance and control works was much improved. On the 11—14 of January 1939 the general school inspector A. Pora and the reviser Pupăza V. checked fifteen schools. They inspected 43 primary school teachers and two nursery school teachers. This inspection revealed positive aspects of the work at school. The foresights of the new analytical school program were being applied in practice. But there still was a large number of Romanian children attending Hungarian schools and their transfer to Romanian schools constituted an important task to achieve.

The paper also comments upon opinions of various school inspectors and other leading personalities of the respective period opinions that were published in a school review called „Școala noastră“.

BIBLIOGRAFIE

1. * * * — *Raportul asupra stării generale administrative, financiare, economice și culturale din județul Sălaj pe anul calendaristic 1938, întocmit de Prefectura Județului Sălaj, la ordinul Curții Regale Nr. 8631/1938 și în conformitate cu articolul 101 — din Legea administrativă, din 5. II. 1939, Fondul Prefectura Județului Sălaj, fila 597/1939, Arh. Stat. Sălaj.*
2. * * * — *Raport general asupra învățământului primar în cursul anului 1938, din 15. II. 1939, fondul Prefectura Județului, fila 4/1939, revăzut cu nr. 597/1939, Arh. Stat. Sălaj.*
3. * * *
4. I. I. Gabrea, — *Idem, punctul 1, pag. 19—22.*
5. * * * — *în Școala Noastră, XVI, 3, 4, 5/1939, p. 82.*
- *Raport asupra constatărilor obținute cu ocazia vizitelor și inspecțiilor făcute în Județul Sălaj, în zilele de 10—11 ianuarie 1939 de către D-l Inspector General A. Pora și revizorul Școlar V. Pupăză, în Școala Noastră, XVI, 1—2, 1939, p. 64 (Buletinul Inspectoratului Școlar Sălaj).*
6. Șt. Stanciu, — *în Școala Noastră, XVI, 3—5, 1939.*
7. * * * — *Cronica — informației, în Școala Noastră, XVI, 1—2, 1939, p. 60.*
8. * * * — *Din cuvântarea către învățători, rostită la radio de către Dl. subsecretar de stat la M.E.N. Dr. V. Toni, în Școala Noastră, XVI, 8—9, 1938, p. 312.*
9. * * * — *Copia Ordinului M.E.N., Direcția Învățământului Primar Nr. 202.232/1936, în Școala Noastră, XIV, 1—2, 1937.*
10. * * * — *Pagina Juridică, în Școala Noastră, XVI, 1—2, 1939, p. 52.*
11. S. Oros, — *în Școala Noastră, XIV, 1—2, 1937, p. 19.*
12. * * * — *Decizia Nr. 28.427 din 14 februarie 1939, art. Nr. 7, din Legea învățământului primar, în Școala Noastră, XVI, 1—2, 1939, p. 71.*
- *Ordinul M.I. Naț. Nr. 176.778/1939, Articolul 7 din Legea Învățământului primar, în Școala Noastră, XVII, 2—3, 1939, p. 89.*
13. I. I. Gabrea — *Școala și Străjeria în pregătirea tineretului, în Școala Noastră, XVI, 3, 4, 5/1939, p. 82.*
14. I. Ardelean-senior, — *în Școala Noastră, XVII, 2—3, 1939, p. 62.*
15. D. Mărginean, — *în Școala Noastră, XVI, 1—2, 1939, p. 3.*
16. G. Mărcuș, — *în Gratiul Sălajului, IX, 10, dir. 5 martie 1938, p. 1.*
17. S. Oros, — *în Gratiul Sălajului, IX, 10, din 5 martie 1938, p. 2.*